

Сыграната
2 хэлчү

СОВХОЗТАР	Синги саптарым		Саазскы хорутуу		Сиземни мнм		Минералдык уоруудуу кылды
	Былан	Туолу	Былан	Туолу	Былан	Туолу	
Карл Маркс	1090	802	1152	538	1700	460	439
Субуруускый	1100	743	382	271	920	490	490
Эрилик Эриетин	1200	900	583	410	1300	300	140
«Чурагчы»	780	300	173	90	550	150	90
«Мылдажаайы»	480	—	95	—	800	—	—
Оройуон үрдүнн	4650	2745	2365	1309	5300	1400	1159

ТҮА ХАААМЫСТЫВАТЫН УПРАВЛЕНИСТА

ИТЭБЭСТЭРИ
ХАТЫЛААМЫАХХА

A black and white photograph of a young woman standing in a field, holding a large bouquet of flowers. In the background, there is a large, ornate structure, possibly a monument or a large house, and a body of water.

ХАС БИИРДИЙ ДЫИЭБЭ

Химик хас биирдий дым-хэргий оловор бигэтийн ширдэ. Дымни тутууга тутуулар матырыяаллар, олох-дэлгэх прибордара, мебель, атах татаа, ийит-хомуос — химиктер итигори уонна үгүе атыгтары бэлэмнииллэр.

Бу салаа ситийинилэрини туһамнат атын биир да салаа суох. Норуот хаһаайыстыбатыгар поли-мернай матырыяаллар уонна пластмассалар, нефь уонна гаһы араарыттан ыдаллар бородуукталар, синтетическай саптар киэкиик туттулаллар.

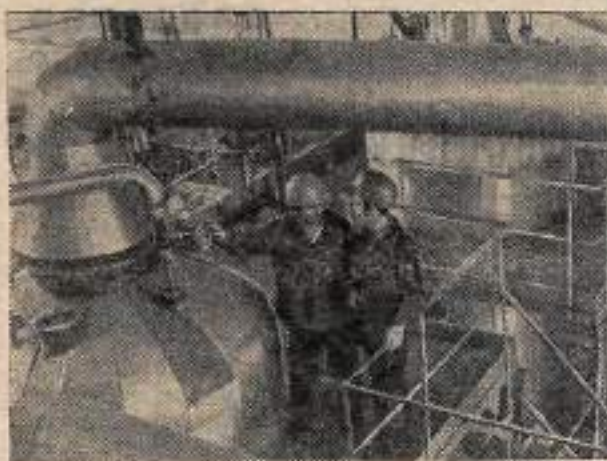
Сир оҥоһуутун уонна сүөһү иититин сайыл-ларга химиктер сыаналаах кылааттары кыста-руллар. Тыл хаһаайыстыбатын интенсификация-лааһына химическай средстволар уонна матыры-яаллар оруолтарын аһары сыаналаар кыаллыбыт. Дойдуга уоһурдуулары туһанын түмүгэр хлорчат-ник, дүөн, сахарнай сүбүөкүлэ, чай, цитрусопай-ар үүнүүлэрэ үрдүүр.

Минеральнай уоһурдуулары оҥорор промышлен-ность түргөн татыминан сайдар. Быыл бастакы ҕварталга, 100 бырыһыан интэмтэлэх веществолар-дынан суоттаахха, 7,1 мөлүйүүн тонна туттар оҥоһууһун таһаарылыһылар. Ааспыт пятилетка салдарыгар дойдуга сир оҥоһуутун бородууксуя-тын паловой хомуурун үс пазымыт биириттэн ор-дуга уоһурдуулары уонна химическай мелморан-нары туттуу суотутар ыналдыбыта.

Бу пятилеткага сүөһү аһылыгы бэлэмнээһингэ туттуулар консерваннары оҥорон таһаарар сага кыалталар үлэҕэ киллэриллэхтэрэ. Убаасе пара-финнары оҥорон таһаарылы салгы сайылларыл-дыада. Ити сүөһү иититигэр, көтөрү уонна кы-лы иитиҕэ туһанылар бөлөктөөх-витаминаах концентраттары оҥорон таһаарылыга эрэллэх тирэ-дэ үскэттэрэ. Сүөһү сир бөлөгүн, лизини, пре-микстери оҥорууу элбэтиннэрингэ үгүе үлэ ы-тыллар.

Химиктер тыа сирин үлэһиттэрэ сайынны хонуу үлэһитин ситийинилэхтик ытылларыгар көмөлө-һөр туһутар күүстэрин харыстаабаттар. Ас-үөл программатын толорууга дьобууннаах кылааттары киллэрэллэр.

А. СУЛЬДИН,
ССТА корр.



Кыаа-чрааковская уоһалаа, Калужскайдаары «Хлорэиник» холбоһукка цинеби-үүнээһини ха-рыстылар үрдүк кодүүстөөх химическай средст-воны ыһыага туттуулар сырыену-полиэтиленпо-лиаминнары бэлэмнээһин сага технологията олох-тонно. Ити химиктергэ тыа хаһаайыстыбатыгар анаан цинеби оҥорууу икки төгүлтөн ордук улаатыннарар кыагы биэрибэ. Полиэтиленполи-аминнар норуот хаһаайыстыбатын атын салаа-ларыгар эмэа киэкиик туттулаллар.

Снимокка: нейтрализациялаһын отделение-ты-гар.

В. Мигович фотота, ССТА фотохрониката.

СЫЫППАРАЛАР УОННА ЧАХЧЫЛАР

© Сыл ахсын ыам сиреүтэ 150 комплек-сийон тифэх баскыһын-ныатыгар бэлэмнээр Хи-мик күнэ ССРС Верхов-ная Советын Президи-умун 1980 сыл ахсынны 16 күнүмүгэ Ыйаарынан олохтоһуута.

© Быыл тыа хаһа-йыстыбатыгар, 100 быры-һыан интэмтэлэх веще-стволарынан ахтааха, 22,8 мөл. тонна минераль-най уоһурдуу бериллэрэ.

© Бу пятилеткага ми-неральнай уоһурдуулары

сиреүтэ 150 комплек-сар үлэҕэ киллэриллэх-тэрэ.

© Шинаны оҥорор Ки-ровская завод бородуук-суятын 85 бырыһыана Хаачыстыба государст-венная знакаах.

© Дойду химиктер ки-бииннэх үлэлэрин үр-дүктүк сыаналыыр: 200 киһи Социалистическай Үлэ Геройун, 23 киһи ССРС Государственной бириэмийтин лауреатын үрдүк аатын сүгэллэр.

Суднолары көрсөргө төһө бэлэмнээхжитий?

Биһиги интервьюбум

Навигация сагаллара чуһаабытынан сибээс-төн биһиги корреспондентым райпо бырабылман-ныатын председателэ Н. И. Монастырентан Амма оруһунан кэлэр таһаарылы ылымга, сүөкээһингэ бэлэмнэһин турутуу ыйыталаста. Ону мантан ала-ларга ааһым.

Ыйытты. Бастакы бар-анна төһөдө күүтүөт?

Эппиэт. Дыма ерус па-рохоттоһотун үлэһиттэрэ Мылдааайы бириэстани-гар бос ыйын 2—3 күн-нэригэр бастакы таһаар-сатх баржаны аҕаларга ороһиэрдиһэр. Былырын-аам ыйын 31 күнүгэр оруһунан таһаарс кэлбэ-тэ. Көстөрүн курдук, бы-йыл хойутааһылар.

Ыйытты. Таһаары сүөкээһингэ билигити ту-рутууна төһө техника, үлэһит илии бэлэмий?

Эппиэт. Райсовет ис-полкомун быһаарылыты-нан, биһиги системабы-тыгар аһамыт таһаары сүөкээһингэ 104 киһи ту-руоруллуохтаах. Оттон бу күнүгэр бэйэбит 45 ку-руусчулукт испиннэхтөн-нэ. Киһилэртэн бастакы бөлөх ыам ыйын 30 кү-нүгэр Мылдааайыга ки-риэхтээх. Оройуон киһи-нээҕи төрүттэлэр мобили-зацияланнахха үлэһит-тарин испиннэхтэни түһэ-рэллэр. Таһаары та-һыага 30 автомашина уонна 4 трактор туруо-руллуохтаах. Олортон би-лигит бөлөбүт техника-быт оһу тана «Сельхоз-машин» холбоһук.

Ыйытты. Бастакы бар-анна төһөдө күүтүөт?

Эппиэт. Дыма ерус па-рохоттоһотун үлэһиттэрэ Мылдааайы бириэстани-гар бос ыйын 2—3 күн-нэригэр бастакы таһаар-сатх баржаны аҕаларга ороһиэрдиһэр. Былырын-аам ыйын 31 күнүгэр оруһунан таһаарс кэлбэ-тэ. Көстөрүн курдук, бы-йыл хойутааһылар.

Ыйытты. Таһаары сүөкээһингэ билигити ту-рутууна төһө техника, үлэһит илии бэлэмий?

Эппиэт. Райсовет ис-полкомун быһаарылыты-нан, биһиги системабы-тыгар аһамыт таһаары сүөкээһингэ 104 киһи ту-руоруллуохтаах. Оттон бу күнүгэр бэйэбит 45 ку-руусчулукт испиннэхтөн-нэ. Киһилэртэн бастакы бөлөх ыам ыйын 30 кү-нүгэр Мылдааайыга ки-риэхтээх. Оройуон киһи-нээҕи төрүттэлэр мобили-зацияланнахха үлэһит-тарин испиннэхтэни түһэ-рэллэр. Таһаары та-һыага 30 автомашина уонна 4 трактор туруо-руллуохтаах. Олортон би-лигит бөлөбүт техника-быт оһу тана «Сельхоз-машин» холбоһук.

Эппиэт. Ааспыт икки сылга курдук, Хаанды-гаттан уста сылдьар кы-рыан кэллэхтээх. Ону те-нэ суднолар маневрдаа-һынарын түргэтэнигэ быйыл буксир кэлэргэ күүтүүлэр.

Ыйытты. Ысмылаат-таргыт туруктаа хайда-бий?

Эппиэт. Ысмылааттар, сүһүһүн, балэм буоллу-лар.

Ыйытты. Быыл Ам-манан төһө уонна хан-нык таһаарс кэллэхтээ-бий?

Эппиэт. Барыта 7 тыһ. тонна таһаарс кэллэх-тээх. Ол иһигэр 870 тон-на бурдук, 700 тонна ком-бикорм, 211 тонна конди-терская оҥоһуктар, 209 тонна араас курууппа, 288 тонна сахар, сүүһүнэн 1 тонна консервбалар, о. л. а. аҕалылыахтаахтар. Быыл 50-чөкө кубометр туууу матырыяаллар уу суолунан кэллэхтээхтэр. Ону таһынан оройуон фендовой автомототехни-ката, дымс төрүттэлэр, о. л. а. сүөкээһинтээхтэр. Биһир тылыннан эттэххэ, былааннаһыт таһаарс сүһүнүнэн кэллээ.

Ыйытты. Совхозтар та-һаарастара төһөнү?

Эппиэт. Мылдааайыга түөрт совхоз 3,3 тыһ. тон-на ыһааһынаах таһаар-ы кэлэн сүөкэнэр. Ол иһигэр «Мылдааайы»

уонна Эрилик Эристини аатынан совхозтарга 1000-лыы тонна, Карл Маркс аатынан совхоз ирээтэ — 800 тонна, «Чурапчы» гизнэ — 500 тонна.

Ыйытты. Совхозтар сүөкээһингэ эһиэхэ кө-мөлөһүөхтээхтэр дуо?

Эппиэт. Көмөлөһүөх-тээхтэр.

Ыйытты. Суол алды-һыан иһинэ бириэстани-ги, автомашиналар кил-лэрилинбэттэрэ дуо?

Эппиэт. Биһигиттэн 4 автомашина киһирэн ту-рар, атын үлэ-коллекти-тарыттан суох.

Ыйытты. Аҕыах эбит дуу?

Эппиэт. Оннук.

СИИЛЭСТИИР ЗВЕНОЛАР УОННА СААСКЫ ЫҔЫЫ

— Специалист трибунала —

Быыл оройуон совхоз-тара 1700 гектарга сүөһү аһылыгар аналаах куль-туралары ыһыахтара. Онуоха 15 идиийбит звенолар үлэһиттэрэ.

Ыһыаллар сүрүн куль-туранан эһиэ буолар. Сну кытта гороһу булку-йа ыһарга сөптөөх сизмэ-баар диэххэ сөп. Итин-тэн 240 гектарга сага культура — рапс ыһыл-дыахтаах. Рапсы идэтий-бит сиилэстиир звенолар бары ыһыахтаахтар. Бу көскиллээх үүнээһини хайдах ыһар, көрөр-ха-райар туһунан сүбэлэр «Кыһым» уонна «Сага олох» хаһыаттарга ба-чээттэнэн тураллар.

Турнепс 120 гектарга олоһуулары былаанна-лар. Ону үүннэрин эмэа сиилэстиир звеноларга сүктөрүллэр. Турнепс сиз-мэа сүөх сиргэр брьюк-венан солбуйуохха сөп.

Турнепсы уонна рапсы төһө кыааларынан эрлэ-лэн ыһылыахтаах. Бу культурулар иккиэн саас-кы тымкыһы тулуйум-туолар. Кылаабыһаа, бааһына сиигин куоттар-бааха сизмэа бириэмэ-нигэр сөптөөхтүк түһэ-риэххэ наада. Рапс, тур-непс сизмэлэрэ олус бы-тархайдар, онон баара-суоҕа 2-3 см диригитэ, буор кураһыах араҕаты-гар түһэриллэллэр. Сиз-мэаи түһэрээт ардахта-һы үүнээһинлэр көх-төөхтүк тахсыларын хааччыйар.

Турнепс сиилэа буорга диригити киһирэн үүнэр. Онон төһө кыааларынан диригити: хорутулуох-тоох, сизмэаи гектарга 1,0—1,5 кг гексэр тыаа ыһылыахтаах уонна 60—70 см арыттыах эрээтэ-оннэн түһэриллэхтээх. Оччого үүнээһини көрүү-чарайы судургу буолар. Турнепс сизмэаин кытта-тэннэ 1,6 сыйыһынан сульфосаагы булкуйа киллэриэххэ эмэа сөп.

Эһиэстөөх гороһу ыһар-ы-тиэтэһин сыаскаллар-даах буолуон сөп. Онон күһтөн-дылтан көрөн сөптөөх кэмгэ ыһары си-тиһиэххэ. Оттон ардаа

сүөх сайын бас ыһыах ик-кис декадатыгар ыһар ордук табыастаах. Эһиэ-туралары ыһыахтара, Онуоха 15 идиийбит звенолар үлэһиттэрэ. Ыһыаллар сүрүн куль-туранан эһиэ буолар. Сну кытта гороһу булку-йа ыһарга сөптөөх сизмэ-баар диэххэ сөп. Итин-тэн 240 гектарга сага культура — рапс ыһыл-дыахтаах. Рапсы идэтий-бит сиилэстиир звенолар бары ыһыахтаахтар. Бу көскиллээх үүнээһини хайдах ыһар, көрөр-ха-райар туһунан сүбэлэр «Кыһым» уонна «Сага олох» хаһыаттарга ба-чээттэнэн тураллар.

Турнепс 120 гектарга олоһуулары былаанна-лар. Ону үүннэрин эмэа сиилэстиир звеноларга сүктөрүллэр. Турнепс сиз-мэа сүөх сиргэр брьюк-венан солбуйуохха сөп. Турнепсы уонна рапсы төһө кыааларынан эрлэ-лэн ыһылыахтаах. Бу культурулар иккиэн саас-кы тымкыһы тулуйум-туолар. Кылаабыһаа, бааһына сиигин куоттар-бааха сизмэа бириэмэ-нигэр сөптөөхтүк түһэ-риэххэ наада. Рапс, тур-непс сизмэлэрэ олус бы-тархайдар, онон баара-суоҕа 2-3 см диригитэ, буор кураһыах араҕаты-гар түһэриллэллэр. Сиз-мэаи түһэрээт ардахта-һы үүнээһинлэр көх-төөхтүк тахсыларын хааччыйар.

Турнепс сиилэа буорга диригити киһирэн үүнэр. Онон төһө кыааларынан диригити: хорутулуох-тоох, сизмэаи гектарга 1,0—1,5 кг гексэр тыаа ыһылыахтаах уонна 60—70 см арыттыах эрээтэ-оннэн түһэриллэхтээх. Оччого үүнээһини көрүү-чарайы судургу буолар. Турнепс сизмэаин кытта-тэннэ 1,6 сыйыһынан сульфосаагы булкуйа киллэриэххэ эмэа сөп.

Эһиэстөөх гороһу ыһар-ы-тиэтэһин сыаскаллар-даах буолуон сөп. Онон күһтөн-дылтан көрөн сөптөөх кэмгэ ыһары си-тиһиэххэ. Оттон ардаа

В. ЕРМОЛАЕВ,
тыа хаһаайыстыба-тын управлениетын кы-лаабыһаа агронома.

Аабааччы санаатын этэр СЭРЭБИ КУУҔУРДУӨХХЭ

Кэиники кэмгэ совхоз-тарга кэллим механиз-ациялаах хотоннору туту-рунээһин иһар. Үгүс хотон-норго быстах механиз-ация эмэа киллэриллэр. Холобур, биһиги Эрилик Эристин аатынан сов-хозпуттар механический ыһыагыта киһирбигит ха-һыс да сылыгар барда. Ааспыт сылга 12 сайы-лын фермалар бары ха-быллыбыттара.

Онон хотоннорго элек-тросиертин сырдаттыҕа-ро буолбакка, сүөһүгэ эһи аһылык оҥоһууту-тан саҕалаан үүтү сойу-тууга тийиэ туһанылар. Итинэн сибээстэн элек-тросиертияттан куттал сүөх буолууттар улахан болдомто ууруллара наа-

да. Холобур, ноһуом та-һаарар транспортер элек-тродвигителитер замыка-ние үөскүүр түбэлтэлитер киһиэхэ, сүөһүгэ барыта-гар уокка обустарар кут-тал сүөһуур. Оттон би-һиэхэ, инетэл буолбатах, электросииттерго нагуз-кааа сөп түбэһэр предо-хранителлар синуларыгар үгүстүк бородулуоханан байа оҥорбут «жучонка-ра» туттулаллар, дьэби-илбит контактары ырас-тамматтар, потенциалы таннир замкынар, за-землениелар сүөх буолал-лар.

Ааспыт сылтан ора-буонига «Якутсельхоз-энерго» производствен-най - эксплуатационнай предприятие үлэһит. Ол

эрээри билигитгэ киһи баага кыараһас, совхоз-тары толору хааччыйар ыһааа сүөх. Онон совхоз-тар электромонтердара электросиертияттан оһол-лонууу ардэттэн сэрэ-тор дьаһаллары байэлэ-р ыталлара наадалаах. От-тон «Якутсельхозэнерго» предприятиян техни-ческий отдела сүрүн бол-домтотун наардаммыт пуенозаацитнай аппарату-рааа, кабелларга, контак-тары ырасааһыныга, электротехнической ма-тырыяалларынан хаач-чылыгы ууруох тустаах.

Ф. ХАРИТОНОВ,
Эрилик Эристини аатынан совхоз инженер-электрига.

